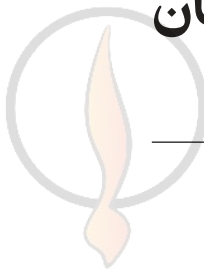

بررسی فعالیت‌های اجتماعی نهاد مرجعیت در سه دهه اخیر افغانستان

(بررسی موردی: حضرت آیت‌الله‌العظمی محقق کابل)

بنیاد اندیشه
تاسیس ۱۳۹۴

□ محمدرضا صمدی و روح‌الله صمدی

۲۶۷

مرجعیت در جهان تشیع یکی از نهادهای دینی و دیرپایی است که از سده‌های صدر اسلام همواره در بین شیعیان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده است. فقها در تمام زمان‌ها برحسب ضرورت و نیاز، پرچم مرجعیت دینی تشیع را بردوش کشیده‌اند و علاوه بر رسیدگی به امور شرعی و دینی، نسبت به حل معضلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی شیعیان نیز خدمات ارزنده‌ای ارائه کرده‌اند. در تاریخ تشیع افغانستان، نهاد مرجعیت در گذشته و به خصوص در سه دهه اخیر، فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی ارزشمندی در جهت حل معضلات سیاسی و اجتماعی افغانستان داشته‌اند. از میان مراجع تقلید تاریخ معاصر افغانستان، شخصیت حضرت آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی^(۵) به دلیل این‌که بعد از رسیدن به قله علم و دانش و احراز مقام اجتهاد برای نخستین بار پرچم مرجعیت دینی را در افغانستان به اهتزاز درآورد و مأمن و پناهگاه شیعیان این سرزمین شد، بسیار مهم و پررنگ است. آیت‌الله محقق کابلی با تأسیس ده‌ها مرکز علمی، فرهنگی و اجتماعی و همچنین دیدگاه‌ها و موضع‌گیری‌هایی در قالب صدور فتاوا، بیانیه‌ها و اطلاعیه‌هایی، تأثیرگذاری عمیقی در تحولات اجتماعی و سیاسی افغانستان داشته است. در این پژوهش با بررسی زندگی پربار نودویک ساله حضرت آیت‌الله محقق کابلی و موضع‌گیری‌ها و دیدگاه‌های‌شان، نقش‌شان در تحولات اجتماعی افغانستان معاصر بررسی شده است.

واژه‌های کلیدی: آیت‌الله محقق کابلی، وحدت اسلامی، مشکلات اجتماعی، دستگیری از مستمندان، ایجاد حس خودباوری

مقدمه

افغانستان کشوری است دارای تنوع اقوام، فرهنگ‌ها، زبان و مذاهب تا آن‌جا که از سرزمین و کشور افغانستان با عناوینی چون «گنجینه اقوام» و «موزائیک قومیت‌ها» یاد شده است (یزدانی، ۱۳۷۲: ۱۲۹). تنوع و ناهمگونی مذهبی، قومی و فرهنگی این سرزمین تا آن‌جا گسترده است که اگر مسافریا سیاحی از یک ولایت به ولایت دیگر برود و از شهری به شهر دیگر، گمان می‌کند که از کشوری به کشور دیگر رفته است (نجفی، ۱۳۹۰: ۳۵).

کشور افغانستان در جغرافیای جهان اسلام جایگاه ویژه‌ای دارد و تنوع مذهبی و اقوام گوناگون آن، سبب دگرگونی‌ها و تأثیرات مهمی در این سرزمین شده است. شیعیان که از ساکنان کهن افغانستان‌اند در این‌گونه تحولات، نقش به‌سزایی داشته‌اند.

ورود فرهنگ تشیع به افغانستان و به خصوص مناطق مرکزی این کشور به گفته تعداد زیادی از تاریخ‌نگاران در همان سده اول هجری یعنی در زمان خلافت حضرت علی^(ع) بوده است.

خسروشاهی معتقد است که ورود اسلام به افغانستان سابقه درازی دارد و شاید بتوان گفت که سابقه آن به همان دهه‌های نخستین هجری باز می‌گردد. تشیع، نیز همان زمان در این سرزمین راه پیدا کرده است و رشد نموده است (محقق ارزگانی، ۱۳۹۰).

جوزجانی نیز معتقد است: «حضرت علی^(ع) عهدنامه و پرچمی را برای رئیس غور فرستاد و او را به امامت آن کوهستان القاء نموده و دستور خواندن نماز را نیز برای اهالی غور نوشت و ارسال نمود» (بی‌عیلی، پیشه ناسین ۱۳۹۴، ۵۵، ۱۳۸۶).

در تاریخ تشیع افغانستان نهاد مرجعیت خدمات ارزنده برای مردم این سرزمین، به خصوص اهل تشیع ارائه کرده‌اند. هرچند در گذشته مرجعیت دینی شیعیان افغانستان از بیرون خاک و سرزمین این مردم بودند؛ ولی در چند دهه اخیر تعدادی از فقهای افغانستان علم مرجعیت را که انحصاری در ایران و عراق بود، در افغانستان نیز به اهتزاز درآوردند. از میان این مراجع تقلید نقش آیت‌الله محقق کابلی به دلیل

این‌که پیشگام و بنیان‌گذار نهاد مرجعیت در افغانستان است از اهمیت بالایی برخوردار است.

حضرت آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی در یک مقطع بسیار حساس تاریخی، در سال ۱۳۷۲ شمسی یک تصمیم بی‌پیشینه تاریخی گرفت و در پاسخ به نیاز و مطالبات مردم و مقتضیات زمان و اصرار و حمایت بی‌دریغ مردم، علما و شخصیت‌های سیاسی و دینی، به خصوص شهید وحدت ملی استاد عبدالعلی مزاری، در عرصه اجتهاد و فقاہت قد برافراشت و طلسم انحصار مرجعیت را شکست.

آیت‌الله محقق کابلی بعد از نزدیک به بیست و پنج سال پرچمدار مرجعیت شیعه در افغانستان و ارائه خدمات ارزنده برای مردم افغانستان و تربیت شاگردان فراوان که تعدادی از آن‌ها به درجه اجتهاد نیز رسیده‌اند، در نهایت در (۲۱ جوزا ۱۳۹۸) در شهر قم رحلت کرد.

آیت‌الله محقق کابلی با تبحر فقهی، تقوای دینی و صلابت معنوی در امر مرجعیت مذهبی و دینی شیعیان به خصوص پیروان مذهب جعفری در افغانستان با

در تاریخ تشیع افغانستان نهاد مرجعیت خدمات ارزنده برای مردم این سرزمین، به خصوص اهل تشیع ارائه کرده‌اند. هرچند در گذشته مرجعیت دینی شیعیان افغانستان از بیرون خاک و سرزمین این مردم بودند؛ ولی در چند دهه اخیر تعدادی از فقهای افغانستان علم مرجعیت را که انحصاری در ایران و عراق بود، در افغانستان نیز به اهتزاز درآوردند. از میان این مراجع تقلید نقش آیت‌الله محقق کابلی به دلیل این‌که پیشگام و بنیان‌گذار نهاد مرجعیت در افغانستان است از اهمیت بالایی برخوردار است.

افغانستان و مردم مسلمان جهان داشته است. در زمان جهاد علیه تجاوز شوری به همراه جمعی از رهبران احزاب شیعی تلاش فراوان در جهت وحدت احزاب شیعی و تشکیل حزب وحدت داشتند. بعد از رسیدن به مقام مرجعیت دینی این تلاش افزون تر نیز شد و معظم له همواره در بیانیه‌ها و موضع‌گیری‌های شان تأکید فراوان بر وحدت و هم‌دلی مردم داشتند.

آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی در بیانیه‌ای در راستای وحدت امت اسلام تأکید دارد که هرگونه ندایی در جهت تفرقه‌افکنی و نفاق سر داده شود را ندای دشمن خوانده است.

... «برادران و خواهران مسلمان! جهان اسلام هم اکنون در وضعیتی به سر می‌برد که ضرورت اتحاد و انسجام امت اسلامی علی‌رغم تفاوت‌های ملی و نژادی و اختلافات فقهی و مذهبی‌شان بیش از هر زمان دیگر احساس می‌شود. در این میان دشمن مکار و دوستان نادان و ناآشنا با مبانی دین مبین اسلام هم‌چون دو تیغ قیچی به دنبال قطع و بریدن حبل‌المتین، وحدت و اخوت دینی مسلمین هستند»

بنیاد اندیشه
تاسیس ۱۳۹۴

صلابت و درایت شایسته، مسئولیت خویش را به انجام رسانید و اکنون مسئولیت نسل دیگری از طلایه‌داران فقاقت و اجتهاد ما است که راه دشواری را که به همت والای آیت‌الله کابلی گشوده شد، تداوم ببخشند و این رسالت بزرگ دینی را بردوش کشند.

حضرت آیت‌الله محقق، در طول حیات علمی و مجاهدت فکری‌شان، هیچ‌گاه از دردها و نیازهای معنوی و اجتماعی مردم، فاصله نگرفت و پس از اعلان مرجعیت با تأسیس و اعمار ده‌ها مرکز علمی، فرهنگی و دینی در بسیاری از کشورها، مصدر خدمات اجتماعی و سیاسی ارزنده‌ای برای مردم افغانستان شد.

در این پژوهش به بررسی فعالیت‌های اجتماعی نهاد مرجعیت در سه دهه اخیر پرداخته شده است که با تأکید بر زندگی پربار و نقش ارزنده آیت‌الله محقق کابلی به عنوان پرچمدار مرجعیت شیعی افغانستان است و بیشتر از دیدگاه‌ها و موضع‌گیری‌ها که به صورت بیانیه‌ها، فتاوا و اطلاعیه‌هایی که از طرف ایشان در مناسبات مختلف صادر شده، استفاده شده است. در سه دهه اخیر علاوه بر طلایه‌دار مرجعیت شیعی در افغانستان یعنی آیت‌الله محقق کابلی، علما و فقهای بزرگ دیگر هم‌چون آیت‌الله فیاض که پرچم و علم مرجعیت را در افغانستان بیشتر به اهتزاز درآورده و مصدر خدمات و برکات ارزنده‌ای برای مردم افغانستان شده‌اند.

فعالیت‌های اجتماعی آیت‌الله محقق کابلی

نهاد مرجعیت در کشورهای اسلامی، به خصوص در بین شیعیان نه تنها در عرصه امور دینی نقش داشته است؛ بلکه در امور سیاسی و اجتماعی نیز خدمات شایانی از سوی این نهاد برای مردم ارائه شده است. از جمله مهم‌ترین فعالیت‌های اجتماعی که از سوی نهاد مرجعیت و به خصوص آیت‌الله محقق کابلی برای مردم افغانستان صورت گرفته است، این گونه است:

۱. ایجاد وحدت قومی و نژادی

آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی^(۵) در حیات پربرکت خویش همواره تأکید بر اتحاد و یک‌دلی اقوام و مذاهب

آیت‌الله‌العظمی محقق کابلی در حیات پربرکت خویش همواره تأکید بر اتحاد و یک‌دلی اقوام و مذاهب افغانستان و مردم مسلمان جهان داشته است. در زمان جهاد علیه تجاوز شوری به همراه جمعی از رهبران احزاب شیعی تلاش فراوان در جهت وحدت احزاب شیعی و تشکیل حزب وحدت داشتند. بعد از رسیدن به مقام مرجعیت دینی این تلاش افزون تر نیز شد و معظم له همواره در بیانیه‌ها و موضع‌گیری‌های شان تأکید فراوان بر وحدت و هم‌دلی مردم داشتند.

(بیانیه معظم له، شوال ۱۴۳۱ قمری).

مواضع وحدت آفرین آیت الله العظمی محقق کابلی^(۵) فقط منحصر به بیانیه مزبور نمی شود و باید گفت ایشان در غائله اختلافات درونی شیعیان افغانستان (سادات و غیر سادات) نیز نقش محوری از خود بر جای گذاشت. معظم له در آن بحبوحه نزاع و درگیری با صدور بیانیه ای قاطع و جامع المسائل، فصل الخطابی بر این بحث و جدل ها تعیین کرد.

... «علماء، طلاب، مبلغان و مؤمنین محترم افغانستان! اطلاع یافتیم که برخی افراد باعث ایجاد تفرقه و نفاق بین سادات محترم و مردم متدین هزاره شده اند که سبب تأثیر و تأسف من شد. اینجانب اتحاد و وحدت و هماهنگی در میان مسلمانان را از اوجب واجبات، اختلاف و تفرقه را حرام می دانم و قرآن کریم به حرام بودن آن تصریح دارد «واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا» و «ولا تنازعوا و تفرقوا و تذهب ریحکم»، زیرا اختلاف و تفرقه باعث نابودی اسلام می شود» (بیانیه معظم له، جوزا ۱۳۸۹ شمسی).

بنیان گذار مرجعیت در افغانستان، با یک دید فراحزبی و فرامنطقه ای به مسائل اجتماعی سیاسی افغانستان، جنگ داخلی افغانستان را عامل عقب گرد شرایط کشور می دانست و تحزب و گروه گرایی را به شدت محکوم می کرد.

... «تحزب بیست ساله گذشته بر خلاف اسلام بوده است و در این مدتی که گذشت، گروه گرایی و حزب گرایی، عداوت و دشمنی عجیبی بین مردم ما افکنده بود... این حزب گرایی بسیار ضرر و مفیله این پیشه ملت و مملکت ما رسانده است. حالا باید همه توبه کنیم و از این اعمال برگردیم» (سخنرانی معظم له، حمل ۱۳۷۹ شمسی).

.. «کار احزاب سیاسی در افغانستان به جایی رسیده است که یک نفر ولو سلمان فارسی اگر در حزب خودش نبود و در حزب مخالف بود، او را به قتل می رساندند و افتخار هم می کردند که خوب شد او منافق بود و از بین رفت. نتیجه اش این است که ما می بینیم از آن جا مردم ما آواره شده اند و وقتی به این جا

می آیند چه مصیبت هایی دارند، دلهره دارند، آن جا هم طالبان نمی گذارند و این جا هم این مشکلات که خود شما بهتر از من می دانید» (سخنرانی معظم له، سنبله ۱۳۷۸ شمسی).

۲. مشکلات اجتماعی خانواده ها و جوانان

آیت الله العظمی محقق کابلی^(۵) به مشکلات اجتماعی خانواده ها و جوانان اهمیت خاصی قائل بود و با موضع گیری و صدور فتاوی عالمانه در مسائل مستحدثه همچون تعیین سیزده سالگی برای بلوغ دختران، سوء استفاده بدخواهان اسلام از مسئله قمه زنی، خرافات خواندن عریضه نویسی برای امام مهدی (عج)، حلیت دوچرخه سواری بانوان و... به خوبی قابل رؤیت است. ایشان در یکی از همین موقعیت ها پیرامون مسئله ازدواج جوانان، به تبیین خط مشی صحیحی که منطبق با قوانین شرعی است، پرداخته است.

... «در شرایط فعلی کثرت «شیربها»، «مهریه»، «جهاز» و «هزینه های کمرشکن ازدواج» و «توقع بالای دختران و خانواده ها» به موانع اصلی ازدواج مبدل شده اند. «به نظر اینجانب شیربها حرام قطعی است و سایر موانع مذکوره نیز چون از توان قریب به اتفاق خانواده ها خارجند؛ لذا مصداق اتم افراط و اسراف اند و از باب ترویج رسوم غلط، خلاف احتیاط و شبهه ناک اند و بر مؤمنین لازم است که از آن ها اجتناب کنند»؛ بنابراین بر همگان لازم است که در موارد فوق تشریح مساعی کرده و موانع مذکور را تعدیل و حتی المقدور مرتفع نمایند» (بیانیه معظم له، حوت ۱۳۹۶).

یکی از مشکلاتی که خانواده ها و دختران با آن درگیر است بحث سن تکلیف دختران است. دختران ساکن در مناطق مرکزی افغانستان به دلیل وضعیت محیطی و آب و هوایی در سن ۹ سالگی توان گرفتن روزه برای شان مشکل است، بنابراین، آیت الله محقق کابلی باتوجه به درک چنین موضوعی، طبق استفتائاتی که از ایشان شده اند معتقد است که:

«طبق نظر مشهور فقهاء تمام کردن ۹ سال قمری

است؛ ولی به نظر اینجانب اگر دختر در ماه رمضان قدرت بروزه گرفتن نداشته باشد و یا بایش حرجی باشد و هنوز عادت ماهانه هم نشده باشد تا سیزده سال قمری به تکلیف نمی‌رسد» (استفتائات، جلد سوم).

۳. مبارزه با آسیب‌های مناسک دینی و مراسم‌های عزاداری

مبارزه با آسیب‌های مختلفی که از قرون سابق به مناسک دینی و به خصوص مراسم عزاداری امام حسین (ع) ورود پیدا کردند، از وظایف علما و مراجع تقلید است. این آسیب‌ها به دلیل وجود دشمنان آگاه و دوستان ساده‌انگار رفته رفته در حال به اضمحلال کشانیدن اساس شریعت بودند که با وقت‌شناسی و بصیرت معظم‌له و رهنمودهای عالمانه ایشان از گسترش چنین معضل خطرآفرینی به خوبی جلوگیری به عمل آمد. امروز جامعه شیعه افغانستان درباره نحوه برگزاری مناسک دینی همانند عزاداری محرم نسبت به سال‌های گذشته به شکل قابل توجهی کمتر مورد محکومیت و مواخذه قرار می‌گیرد.

«علما و مبلغین معزز! سعی کنید با عمل و رفتار نیک خود روحیه حفظ تقوای الهی را در جامعه بیش از پیش رونق بخشیده و مجالس عزای امام حسین (ع) را طوری برگزار کنید که باعث ایجاد رابطه عاطفی و عشق به اهل بیت (ع) از روی شناخت و ادله معتبر در مخاطبین گردد، معارف حسینی و علوی را که منطبق بر معارف قرآن کریم است به مردم رسانیده و از هرگونه بیانات احساسی و به دور از واقعیت جدا پرهیز کنید.

مداحان و مرثیه‌سرایان عزیز! مواظب باشید در مداحی و مرثی از ذکر مسائلی که باعث تحریف اذهان و یا نشر خرافات که از شأن این‌گونه مجالس به دور است و نیز مسائلی که بوی غلو درباره ائمه اطهار (ع) و سایر بزرگان می‌دهند، خودداری نمایید. مداحان عزیز بر شما است که ضمن احترام به پیر مریدان و پیش‌کسوتان مداحی و مرثی، از تقلید سبک‌های نامتناسب و مبتذل در مداحی‌ها پرهیز کرده و اجازه ندهید آلات موسیقی، آگاهانه یا ناآگاهانه در مجالس

عزاداری استفاده شود. اجازه ندهید عده‌ای در مجالس عزاداری برهنه شوند؛ یا آسیب جدی [از قبیل قمه‌زنی و استفاده از زنجیرهای تیغ‌دار و مانند آن] به بدن برسانند یا تعبیرات توهین‌آمیز به کار ببرند» (بیانیه معظم‌له، ذی‌الحجه ۱۴۳۲ قمری).

وب‌سایت شفقتنا به نقل از عبدالعظیم فاضل از اعضای دفتر نمایندگی آیت‌الله العظمی محقق کابلی در مشهد ذکر کرد: «زنجیر تیغی و قمه‌زنی در صورتی که وهن به مذهب حقه تشیع شود، از نظر آیت‌الله العظمی محقق کابلی جایز نیست».

عبدالعظیم فاضل در این مصاحبه در رابطه با زنجیر تیغی و قمه‌زنی اظهار داشت: «در باره مسئله زنجیر تیغی و قمه‌زنی بارها از محضر آیت‌الله العظمی محقق کابلی سؤال شده است و ایشان پاسخ داده‌اند که اگر این مسائل باعث وهن به مذهب تشیع شود، جایز نیست؛ نه یک بار، بلکه چندین بار در استفتائات به این مسئله پاسخ داده شده و ایشان جواب‌شان را داده‌اند» (شفقتنا، ۱۳۹۵).

لازم به ذکر است، ایشان در چند مورد دیگر از استفتائات به جد با مسئله آسیب‌های عزاداری برخورد کردند که نمونه‌هایی از آن در کتب استفتائات ایشان درج شده است و ما به دلیل اختصار از ذکر آن موارد خودداری می‌کنیم.

۴. تأسیس و اعمار مراکز فرهنگی و اجتماعی

در ارزیابی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی آیت‌الله العظمی محقق کابلی (۵) می‌توان گفت که ایشان از معدود مراجعی بوده است که تأکید فراوان بر ایجاد و تأسیس مراکز فرهنگی و اجتماعی داشته است. بناهایی که هم اکنون در بسیاری از قریه‌جات و اُلسوالی‌های افغانستان به همت شخص معظم‌له و شاگردان فعال ایشان در اختیار عموم مردم افغانستان قرار گرفته است، از قبیل مدارس جامعه الاسلام کابل، مجتمع علمی و فرهنگی رسول اعظم کابل، مدرسه خاتم‌الانبیاء هرات، مدرسه امام علی، مجتمع علمی فرهنگی امام صادق بامیان، مسجد

بزرگ امام صادق بامیان، حوزه علمیه الزهرا دایکندی، مسجد جامع بزرگ هرات، مصلی ابوالصالح المهدی کابل، مسجد امام زمان کابل و... مؤیدی بر ادعای نگارندگان این نوشتارند.

آقای حسن جان احمدی مدیر روابط عمومی دفتر آیت الله العظمی محقق کابلی^(۵) در مصاحبه‌ای با خبرگزاری مهر بیان کرده است که بیست و یک مرکز دینی، مصلی نماز جمعه، حسینیه و مسجد در افغانستان توسط ایشان احداث شده است. وی همچنین ابراز داشت که سیصد حوزه علمیه در مراکز شیعه‌نشین افغانستان توسط این مرجع تقلید دایر شده‌اند و همه حوزه‌های علمیه این کشور از مساعدت مالی ایشان استفاده می‌کنند.

آقای احمدی با بیان این‌که دفاتر ایشان در چهار کشور اسلامی افغانستان، پاکستان، ایران و عراق در حال فعالیت‌اند، اذعان کرد: «دفاتر آیت الله محقق کابلی علاوه بر کارهای مرجعیتی در زمینه حل و فصل دعاوی حقوقی، پاسخگویی به سؤالات علمی و دینی مؤمنین و حل مشکلات ارباب رجوع خدمات گسترده‌ای را ارائه داده است» (خبرگزاری مهر، ۱۳۹۸).

۵. اشاعه فرهنگ دستگیری از مستمندان و خانواده‌های بی بضاعت

فقر اقتصادی و کمبود منابع معیشتی در میان مردم افغانستان به دلیل رکود و عدم توانمندی مردم در سرمایه‌گذاری‌ها متأثر از فقدان امنیت مالی و جانی به یکی از بغرنج‌ترین مسائل کنونی افغانستان بدل شده است. اضافه بر آن، جنگ‌های پی‌درپی و فرسایشی و^{۱۳۹۶} انتحار و انفجار که بالطبع باعث از دست رفتن جمع کثیری از نیروی کار در افغانستان شده است و در نبود آنان خانواده‌های فراوانی که از نداشتن یک نان‌آور در رنج و مشقت به سر می‌برند بر مشکلات اقتصادی افغانستان افزوده شده است. حضرت آیت الله العظمی محقق کابلی^(۵) به خوبی ریشه مشکلات اقتصادی افغانستان را درک کرده بود و در راه حل آن به قدر توان گام نهاده بود. یکی از این راه‌حل‌ها، دستگیری از

خانواده‌های مستضعف و کم‌توان بود؛ حتی حضور ایشان در عالم مهاجرت هم نتوانست پیوند معظم‌له را با مردم شریف افغانستان بگسلد، از این‌رو، مراکز تحت اشراف ایشان در جای جای افغانستان به یاری افراد کم‌بضاعت و خانواده‌های بی‌سرپرست شتافت. اجمالاً باید کمک مالی به خانواده‌های مستمند کابل، هرات، غزنی، بامیان، مزار، مهاجرین ایران در تهران، قم، اصفهان، مشهد، مهاجرین افغانستان در پاکستان در کوئته، دستگیری از خانواده‌های شهدای جنگ‌های افغانستان در سال‌های اخیر، شهدای حوادث تروریستی، همکاری مالی دفاتر معظم‌له برای ساخت، تعمیر و مخارج مساجد مناطق دوردست و چندین مورد دیگر را از معدود فعالیت‌های تحت اشراف معظم‌له به حساب آورد که مشروح آن در سایت بیت معظم‌له گنجانده شده است.

آیت الله محقق کابلی در یک سخنرانی در سال ۱۳۷۶ خورشیدی درباره کمک به مستمندان اظهار کرد: «پس اگر کسی یک حاجت از حوایج برادر مؤمن را روا کند، این‌گونه پاداش دارد. اگر ما و شما بتوانیم کمک‌های مهاجرین را جمع‌آوری کرده در اولین فرصت برای آن مضطربین برسانیم و حفظ نفس محترمه شود، چقدر ثواب دارد و انسان را از آتش جهنم بیمه می‌کند. تقاضای ما از عموم علما و مؤمنین این است که برای جمع‌آوری کمک همه بسیج شویم که شاید انجام وظیفه شده باشد» (سخنرانی معظم‌له، قوس ۱۳۷۶ شمسی).

۶. ایجاد حس خودباوری در میان مردم شیعه افغانستان

مرجعیت حضرت آیت الله العظمی محقق کابلی^(۵) در کنار تمام برکات زندگانی‌شان، پیامدهای مهم روان‌شناختی دیگری هم داشت. ایشان بنا به فرمایشات معصومین که مؤمن را به کوه استوار تشبیه کرده‌اند (صدوق، ۱۳۸۵: ج ۲، ۵۷۷)، همیشه محکم و استوار قدم برداشته، در تنگناهای زندگی به خصوص در عالم مهاجرت از ادامه مسیر منصرف نشده بود؛ بلکه با قدرت، توانایی و استعداد جامعه افغانستان را در عرصه

مشغولند، مردم در امور کشور به خوبی سهم دارند، شیعیان به طرز قابل توجهی جزء لاینفک جامعه افغانستان اند و از همه مهم تر جامعه شیعه افغانستان از حضور مراجع عظام تقلید بهره مندند که این از تأثیرات مرجع فقید در امر تزریق حس خودباوری و اعتماد به نفس در میان مردم نشأت می‌گیرد.

نتیجه‌گیری

مرجعیت در طول تاریخ تشیع در عرصه دینی، سیاسی و اجتماعی فعالیت‌های شایانی را برای مردم انجام داده‌اند و بسیاری از گره‌های کور مذهبی، سیاسی و اجتماعی با دستان باکفایت نهاد مرجعیت در جامعه تشیع باز شده‌اند. در تاریخ تشیع نیز این نهاد در خدمت مردم بوده و خدمات ارزشمندی برای مردم افغانستان ارائه داده‌اند. از میان مراجع تقلید، نقش آیت‌الله محقق کابلی به عنوان پرچمدار و بنیان‌گذار مرجعیت در افغانستان بسیار پررنگ است. فعالیت‌های ارزشمند این عالم فرزانه قبل و بعد از رسیدن به جایگاه مرجعیت دینی شیعیان افغانستان فراوان بوده است و نیاز است تا پژوهش‌های فراوانی جهت شناخت این مرجع بزرگ صورت گیرد. در این پژوهش به بررسی فعالیت‌های اجتماعی ایشان پرداخته شده است و مطالب حول محور زندگی پربرکت ایشان و خطابه‌ها، بیانیه‌ها و اطلاعیه‌هایی که از طرف ایشان در سال‌های اخیر صادر شده است، بوده است. امید است که این پژوهش تا حدودی به معرفی فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی این عالم فرزانه پرداخته باشد و پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های دیگر حول زندگی پربرکت و فعالیت‌های دینی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ایشان صورت گیرد. □

منابع

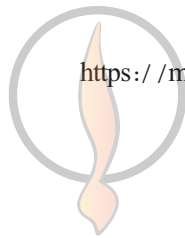
۱. آی تی، عبدالقیوم (۱۳۸۶)، نقش تشیع در فرهنگ و تمدن شیعیان افغانستان (از صنفویه تا دوره معاصر)، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.
۲. حسینی، غلام یحیی (۱۳۸۳)، تشیع در افغانستان، فصلنامه طلع، شماره ۸ و ۹.

علمی و اجتهاد (برای نمونه، کتاب الخمس مجموعه «المباحث الفقهیه» که به اذعان خود معظم له مورد تأیید و تحسین بسیاری از اهل فن معاصر ایشان قرار گرفته بود) به منصفه ظهور رساند. امری که در زندگی پربار بزرگانی چون آیات عظام سید سرور واعظ^(۵)، محقق خراسانی^(۶) و... به دلایل مختلف محقق نشد. آیت‌الله العظمی محقق کابلی^(۷) با به دوش کشیدن این بار سنگین، زمینه ایجاد مرجعیت بومی در افغانستان که خود عامل خیر و برکت برای این خاک و بوم می‌شود را فراهم کرد و سد کاذبی که در مقابل مردم مستعد افغانستان ایجاد شده بود، توسط معظم له از بین رفت. آیت‌الله محقق کابلی هر چند برای مردم افغانستان به لحاظ سیاسی به صورت مشخص وارد مناسبات قدرت نشد؛ اما به لحاظ تئوریک و فرهنگی تا حد امکان در راستای برقراری نظام سیاسی مبتنی بر عدالت و وحدت ملی در کشور کوشید. وقتی آیت‌الله محقق کابلی مرجعیت مذهبی را در افغانستان پذیرفت، میلیون‌ها نفر در افغانستان اعتماد به نفس از دست رفته خود را تا حدودی بازیافتند؛ زیرا وقتی مردم ببینند که از درون جامعه شان فردی می‌تواند مرجعیت مذهبی را در اختیار بگیرد، پس لاجرم فردی از درون همچون جامعه می‌تواند مرجعیت سیاسی را نیز در اختیار بگیرد. در افغانستان سیاست و مذهب تقریباً برای همیشه در کنار هم زیسته‌اند. مرجع قرار گرفتن آیت‌الله محقق کابلی در حوزه دینی و مذهبی باعث افزایش اعتماد به نفس میلیون‌ها شهروند محروم افغانستان، به خصوص طلاب حوزه‌های علمیه شد.

بنابراین می‌توان گفت میلیون‌ها شهروند افغانستان در حوزه هویتی و بازیابی اعتماد به نفس از دست رفته شان مدیون و مرهون تلاش‌ها و کوشش‌های دو شخصیت بی‌نظیر تاریخ مردم ما، شهید مزاری و آیت‌الله محقق کابلی است. (ناجی، افغانستان ما، ۱۳۹۸) هم‌اکنون مردم شیعه افغانستان از هر لحاظ به دنبال اثبات توانایی خودند و در بسیاری از عرصه‌ها موفق هم شده‌اند. در شرایط فعلی، جوانان افغانستان به کسب علم و دانش

۳. خاوری، محمدتقی (۱۳۸۵)، مردم هزاره و خراسان بزرگ، تهران: انتشارات عرفان.
۴. خلیلی ورسی (۱۳۹۴)، نصایح اخلاقی حضرت آیت الله العظمی محقق کابلی، قم: نشر دارالتفسیر.
۵. ربانی خوراسگانی، علی (۱۳۸۴)، نهاد مرجعیت شیعه و نقش آن در تحولات اجتماعی ایران معاصر، فصلنامه شیعه شناسی، سال سوم، شماره ۱۰، تابستان.
۶. سعیدی جرجی، احمد (۱۳۸۶)، جایگاه اهل بیت در افغانستان، قم: انتشارات وحدت.
۷. صدوق، ابن بابویه (۱۳۸۵)، علل الشرایع، قم: مکتبه الداوری.
۸. محقق ارزگانی، قربان علی (۱۳۹۰)، بررسی ریشه های تاریخی تشیع در افغانستان، قم: آشیانه مهر.
۹. ناصری داوودی، عبدالمجید (۱۳۹۴)، تاریخ تشیع در افغانستان (از آغاز تا قرن هفتم)، قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی.
۱۰. نجفی، علی (۱۳۹۰)، افغانستان رنگین کمان اقوام، مشهد: مرکز مطالعات و انتشارات میراث خراسان.
۱۱. یزدانی، حسین علی (۱۳۸۷)، پژوهشی در تاریخ هزاره ها، تهران: انتشارات عرفان.
۱۲. پایگاه اطلاع رسانی دفتر حضرت آیت الله محقق کابلی.

<https://mohaqq.org/fa/>

بنیاد اندیشه
تاسیس ۱۳۹۴